

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/14 Summer 2016, p. 607-622

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9897>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.08.2016

✓ Accepted/Kabul: 20.09.2016

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Melike NEBİOĞLU – Doç. Dr. Hüseyin IZGAR

This article was checked by iThenticate.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBALIK ROLLERİNİ YORDAYAN AYIRTEĞİCİ FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Adem PEKER* - Taner AKBABA

ÖZET

Gençler iletişim teknolojilerini haberleşme, eğlence, eğitim, boş zamanlarını değerlendirme ve sosyal aktiviteler de bulunma gibi yararlı faaliyetler için kullanabilmektedir. Gençler iletişim teknolojileriyle olumlu faaliyetler de bulunmalarına rağmen başkalarına zarar vermek niyetiyle kullanabildikleri durumlar olabilmektedir. Bu zararlı kullanımlara farklı bir kimlik kullanarak başkalarıyla konuşma, sahte hesaplar açma, başkalarının e-postasına virüs gönderme, izinsiz fotoğraf paylaşma, sosyal ağ sitelerinde başkalarıyla alay etme ve sanal ortamda diğerlerini dışlama örnek olarak gösterilebilir. Bu tür davranışlar, metin mesajları, e-posta, telefon, sohbet odası, web siteleri ve fotoğraf/video klip gibi araçlar kullanılarak yapılabilmektedir. Bu araştırmada umut ve sosyal desteğin siber zorbalıkta alınabilecek roller (siber zorba, mağdur, siber zorba/mağdur, siber zorbalık yaşantısı geçirmeme) açısından ayırt edici bir faktör oluşturup oluşturmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen 322 ortaokul öğrencisi seçilerek yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 183'si kız (% 56.8) ve 139'u (% 43.2) erkektir. Veriler Çocuklar İçin Umut Ölçeği, Sosyal Destek Unsurları Ölçeği ve Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri kullanılması yoluyla elde edilmiştir. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için çok kategorili isimsel lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin % 14.91'i siber mağdur, % 8.7'si siber zorba, %32.61'i siber zorba/mağdur ve % 43.79'u siber zorbalığa hiçbir biçimde karışmadığı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma bulguları arkadaş desteğinin yalnızca siber zorba/mağdur, aile desteğinin ise siber zorba ve siber zorba/mağdurlar açısından ayırt edici bir faktör olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Siber zorbalık rolleri, ayırtedici faktörler

* Yrd. Doç. Dr. Atattürk Üniversitesi K.K Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, El-mek: adem.peker@atauni.edu.tr

**EXAMINATION OF DISCRIMINATIVE FACTORS PREDICTING
SECONDARY SCHOOL STUDENTS' CYBER BULLYING ROLES****ABSTRACT**

This study is a relational type because it examines relationships between secondary school students' hope, social support and cyber bullying roles. The study group is composed of 322 students studying at three general and one religious secondary school in the Aziziye central district of Erzurum. 30,4% of the participant students (n=98) were the 7th grade, 69.6% of them (n=224) were the 8th grade students. 56.8% of the participant students (n=183) were female and 43.2% of them (n=139) were male. For the analysis of the data in the study, the children's hope scale, the friend and family support constituting two sub-dimensions of the social relationship element scale and the multi-nominal logistic regression analysis were used to test the power of discrimination between cyber bully, victim and bully/victims and individuals having never been involved in cyber bullying. In the multi-nominal logistic regression analysis, hope, friend and family support were taken as the independent variables. In the analysis, as dependent variables were used the cyber bullying statuses (cyber bully, cyber victim, cyber bully/victim, never being involved in cyber bullying). When making analyses, the SPSS 22.00 program was used. The main aim of the study is to examine if hope and friend and family support constituting sub-dimensions of the social support element scale create a risk factor in terms of roles which may be taken in cyber bullying.

STRUCTURED ABSTRACT

Youth entertainment communication technologies, despite their beneficial activities such as training and do other social activities can also use it with the intent to harm others. The harmful using talk with others a different identity, fake accounts opening, sending the virus to other people's e-mail, photo sharing unauthorized, teasing with others on social networking sites and shown as an example of exclusion. Such behavior, text messages, e-mail, phone, chat rooms, web sites and photo / video clips can be done using tools like. In this study, it was aimed to examine if hope and social support create a risk factor in terms of roles which can be taken in cyber bullying. The cyber bullying roles are composed of cyber bully, victim, bully/victim and individuals never being involved in cyber bullying. The study was carried out with 322 secondary school students. 183 (56.8%) of the participants were female and 139 (43.2%) of them were male. The data was collected using the Children's Hope Scale, the Scale for Social Support Elements and the Revised Cyber Bullying Inventory. The data of the study was tested via using the multi-nominal logistic regression analysis. In the multi-nominal logistic regression analysis "the cyber-bullying and the cyber-victim groups" were taken as the reference variable. According to the findings of the study, 14.91% of the participants were cyber victims, 8.7% of them were cyber bully, 32.61% were cyber bully/victim and 43.79% were never involved in cyber bullying. In the multi-nominal logistic regression analysis, the

Turkish Studies

independent variables were composed of the dimensions of hope, friend and family support. The research findings indicated that friend support created a risk factor for only cyber bully/victim, but family support created a risk factor for cyber bully and cyber bully/victims.

Introduction and the Purpose of the Study

Cyber bullying means using electronic means such as computer, mobile phone and pocket computer and methods such as e-mail, chat rooms, social network sites, instant messaging, Web sites, video and text messages with the aim of embarrassing, threatening and excluding other individuals (Eroğlu, 2014). Moreover, cyber bullying is also defined as the continuously repeated use of information technologies and communication means by a person or a community with the aim of giving harm to other people and communities (Belsey, 2007).

Today, when children or adolescents' peer relationships are examined, it is observed that interaction and constellation are not lived in the street, in the neighborhood environment as it was observed in the past, but they are lived individually in the virtual environment. And depending on this, it is observed that children and adolescents are trying to seek acceptance by getting into social interaction with peer groups in play groups, chat rooms and various social media groups in the virtual environment.

When trying to seek acceptance in the virtual environment, adolescents may sometimes use information and communication technologies in a way to give harm to others. Therefore, it is considered that determining the discriminative factors of adolescents' statuses in relation to cyber bullying in the virtual environment is necessary for intervention works. This study aims to determine discriminative factors predicting secondary school students' cyber bullying statuses. In this context, it is predicted that study results will contribute to preventive works.

Method

The Study Model

This study is a relational type because it examines relationships between secondary school students' hope, social support and cyber bullying roles.

The Study Group

The appropriate sampling method was used to collect data for research. The study group is composed of 322 students studying at three general and one religious secondary school in the Aziziye central district of Erzurum. 30,4% of the participant students (n=98) were the 7th grade, 69.6% of them (n=224) were the 8th grade students. 56.8% of the participant students (n=183) were female and 43.2% of them (n=139) were male.

Turkish Studies

Data Collection Tools

Revised Cyber Bullying Inventory

In order to determine the students' cyber bullying statuses, the Revised Cyber Bullying Inventory developed by Topçu and Erdur-Baker (2010) was used. In the inventory, there are two sub-scales, namely cyber bully and cyber victim and 14 items.

Children's Hope Scale

The scale was adapted by Atik and Kemer (2009) into Turkish. The scale was composed of two dimensions, namely ways of reaching goals and motivation for goals and 6 items.

Scale for Social Support Elements

The scale was adapted by Duyan et al., (2013) into Turkish. The scale was composed of two sub-dimensions, namely family support and friend support and a total of 15 items.

Data Analysis

For the analysis of the data in the study, the children's hope scale, the friend and family support constituting two sub-dimensions of the social relationship element scale and the multi-nominal logistic regression analysis were used to test the power of discrimination between cyber bully, victim and bully/victims and individuals having never been involved in cyber bullying. In the multi-nominal logistic regression analysis, hope, friend and family support were taken as the independent variables. In the analysis, as dependent variables were used the cyber bullying statuses (cyber bully, cyber victim, cyber bully/victim, never being involved in cyber bullying). When making analyses, the SPSS 22.00 program was used.

Findings

As a result of the analysis, it was seen that the model was significant (-2 Log Probability= 721,610; $\chi^2=23,70$; $sd=9$, $p=.00$). The Nagelkerke statistics indicating the relationship between the independent and the dependent variable was calculated as .078. This result points to a relationship of 7.8% between hope, friend and family support and cyber bullying statuses. The probability rate tests used to test the significance of the independent variables revealed that the variables of friend (-2 Log Probability=729, 742, $\chi^2=8,13$, $sd=3$, $p=.007$) and family support (-2 Log Probability=736,898, $\chi^2=15,28$, $sd=3$, $p=.00$) included in the model were significant. However, the variable of hope (-2 Log Probability=724,667, $\chi^2=3,05$, $sd=3$, $p=.38$) was not found significant.

As a result of the analysis, it was observed that friend support discriminated between cyber bully/victims; cyber bully, victim and individuals never being involved in cyber bullying. However, family support discriminated between cyber bully and cyber bully/victims; cyber victim and individuals never being involved cyber bullying.

Discussion

The main aim of the study is to examine if hope and friend and family support constituting sub-dimensions of the social support element

Turkish Studies

scale create a risk factor in terms of roles which may be taken in cyber bullying. Firstly, if the variables were significant or not was examined by making the probability rate test. At the end of this procedure, as a result of determination if the variable of hope (-2 Log Probability=724,667, $\chi^2=3,05$, $sd=3$, $p=.38$) was significant or not, it was not included in the multi-nominal logistic regression analysis. However, it was seen that social support was significant and included in the multi-nominal logistic regression analysis.

Research results in it have shown about 15% victims of cyber, cyber bully of 9%, 33% cyber bully / victims and 44'ün% of students is in no way involved in cyberbullying. In addition, as more men than girls cyber bullies and cyber bully / victims, it concluded that girls have more cyber victimization of the men has been reached. Cyber victimization as the reason for the more bullying incidents to occur in men is not to attempt to take revenge and more inclusive shown in more exposure (Taştekin, 2016). However, by using communication technologies of girls to boys it is stated that behave more ethically (Akbulut, 2011).

As a result of the study, it was found that friend support created a risk factor in terms of only cyber bully/victim. Studies in the literature support this result. Campfield (2008) state that individuals getting angry with their friends, living social and emotional problems, being alone and with low self-esteem, being contented and not contented with friendship relationships, having a few friends are exposed to cyber bullying. Eroğlu and Peker (2011) reached the result that cyber victimization predicts social support perceived by friends in a negative way.

Another result obtained from the study was that decreasing family support carries a risk in terms of being a cyber bully and a cyber bully/victim. This finding is consistent with the results that increasing social support which individuals perceive from their families decreases the possibility of being exposed to cyber bullying (Eroğlu and Peker, 2011) and that with the decrease in social support which adolescents get from their families, their tendency towards cyber bullying increases (Peker and Eroğlu, 2015). This result differs from the one of the study in which Bingöl (2013) found no relationship between cyber bullying and victimization and social support received from the family.

Family perceived cyber stressful for students with a state emblem of social support may be expected to help them cope with bullying behavior. Indeed Topçu (2014) in his study of cyberbullying victims have been identified that family resources they first apply. In this context, the parent support cyber bullying and cyber bully / victim against that behavior can be expressed as a protective factor.

This distinctive roles of research results related to cyberbullying factors in middle school students were determined. In today's digital age, computers, tablets and mobile phones over the internet constantly interact with children, it is a normal way of life for adolescents and young adults.

There are also some limitations in the study as well as the findings. These limitations include the gathering of data on the basis of self-report and shown to be achieved in a single session. Another limitation is

Turkish Studies

conducting research on middle school students. In this regard, it suggested the construction of new studies with different sample groups.

Keywords: Cyber bullying roles, discriminative factors

Giriş

Teknolojideki hızlı ilerleme insanoğlunun yaşam tarzını değiştirmiş ve özellikle gençler için bu araçları kullanmak bir ihtiyaç haline almıştır (Özdemir, 2015). Günümüzde bireylerin arkadaşlarıyla olan etkileşim ve iletişimde teknoloji temelli iletişim araçlarının (akıllı telefon, bilgisayar, tablet vb.) ve bu araçlarda bulunan internet temelli uygulamaların (anlık mesajlaşma uygulamaları, e-posta, sohbet odaları, sosyal paylaşım siteleri vb.) önemi yadsınamayacak düzeye gelmiştir (Taştekin, 2016). Dijital teknolojilerin kullanımı çağımızın kaçınılmaz bir olgusu olmaktadır. Hayatın her alanında; okullarda, evlerde, işyerlerinde, alışveriş merkezlerinde, toplu taşıma araçlarında bilişim araçlarının kullanılması artık normal bir durum olarak karşılanmaktadır (Temel, 2015). Bu tür teknolojik araçların kullanımı bilhassa gelişmiş ülkelerde gençler arasında neredeyse evrensel bir hal almıştır.

Elektronik cihazlar ve iletişim uygulamalarının hızla gelişmesi son zamanlarda gençlerin sosyalleşme şeklinin de değişmesine yol açmıştır. Sanal arkadaşlıklar kurma ve sosyal ilişkileri sosyal ağ sitelerinde sürdürme bu değişikliğe örnek olarak verilebilir. İçinde bulunduğumuz çağda teknolojinin sürekli gelişim içinde olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojik gelişmelerin gündelik yaşantımız başta olmak üzere pek çok alanda hayatımızı kolaylaştırdığı görülmektedir. Teknolojinin kolaylaştırıcı etkilerinin yanında riskli yanlarının da olduğunu özellikle çocuklar ve ergenler üzerinde yanlış kullanımdan kaynaklanan olumsuz sonuçların olduğu gözlenmektedir. Diğer bir ifade ile bazen gençler bu teknolojilerin gizliliği sağlama avantajından yararlanarak kasıtlı olarak diğerlerine rahatsız etmek veya zarar vermek için kullanabilmektedir. Siber saldırganlık/zorbalık bu tür davranışlara işaret etmek için kullanılmaktadır (Corcoran, McGuckin ve Prentice, 2015).

Siber zorbalık; bilgisayar, cep telefonları ve cep bilgisayarları gibi elektronik araçların e-posta, sohbet odaları, sosyal ağ siteleri, anlık mesajlaşma, Web siteleri, video ve metin mesajı gibi yöntemler aracılığıyla diğer bireyleri utandırmak, tehdit etmek ve dışlamak amacıyla kullanılmasıdır (Eroğlu, 2014). Ayrıca siber zorbalık; bilişim teknolojilerinin ve iletişim araçlarının tamamıyla diğer kişilere ve topluluklara zarar vermek amacıyla bir kişi ya da topluluk tarafından sürekli tekrarlanarak kullanılması olarak da tanımlanmaktadır (Belsey, 2007). Genel olarak siber zorbalık, çağın bir gereği olan bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılarak bir bireyin başka bir bireyi kasıtlı ve tekrarlı bir biçimde rahatsız etmesi, ona zarar vermesi olarak tanımlanmakta ve tüm dünyada etkili olan bir sorun haline gelmektedir. Siber mağduriyet ise bu duruma maruz kalmayı, bu zarardan etkilenmeyi ifade etmektedir (Özdemir, 2015).

Zarar vermek için gizli çağrı, kimden geldiği belli olmayan zararlı ve virüs içeren elektronik iletiler, tahkir ve tehdit barındıran, bir kişi ya da topluluğu küçük düşürmek için gönderilmiş elektronik iletiler ya da kısa mesajla gönderilen ses, görüntü ya da metin, virüslü elektronik iletiler siber zorbalık tanımları olarak ele alınmaktadır (Arıcak, 2009). Teknoloji alanındaki gelişmeler ile gençler arasındaki yaygın teknoloji kullanımı okullarda sık karşılaşılan zorbaca davranışların gerçekleştirilmesine olanak sağlamış ve böylelikle siber zorbalık durumunun oluşmasına zemin hazırlamıştır (Ayas ve Horzum, 2010).

Siber mağduriyet yaşamamak için çocuk ya da ergen bir sosyal destek ihtiyacı duyabilir. Yıldırım (2006) ergenlerde akademik başarının; içinde bulunulan çevre, eğitim, aile ve arkadaş desteği gibi değişkenlerden olumlu anlamda etkilendiğini ifa etmiştir. Bununla birlikte ulaşılabilirlik

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/14 Summer 2016

ve sosyal destek ihtiyacı, kişinin sosyal hayatı boyunca farklılıklar göstermekte ve doğal olarak birçok olayın etkisinde kalmaktadır (Arslan ve Saygın, 2009).

Sosyal destek üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çevresi tarafından çocuğa verilen sosyal desteğin ve bu desteği veren kişilerle birlikte çeşitli farklılıklar gösterebileceği gözlemlenmiştir. Sosyal destek ilişkilerinin gelişimine bakıldığında söz konusu ihtiyacın öncelikle aile ortamında oluşmaya başladığı görülmektedir (Yıldırım, 2006). Dönemsel olarak ailede başlayan destek etkileşimle beraber akran gruplarında aranmaya başlanmakta ve teknolojinin gelişimine bağlı olarak da sanal ortamda sosyal destek arama ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla bu araçlar yeni dostluklar kurma, aile ya da arkadaşlarla iletişimi sürdürmek için harika avantajlar sunmaktadır (Garcia, Collaza, Nunez ve Dobarro, 2016).

Günümüzde çocukların veya ergenlerin akran ilişkilerine bakıldığında sokak ve mahalle ortamı ile birlikte sanal ortamdaki etkileşimin de önemli olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak da çocukların ve ergenlerin sanal ortamda oyun gruplarında, sohbet odalarında ve değişik sosyal medya gruplarında akran gruplarıyla sosyal etkileşime girerek kendilerini kabul ettirmeleri olası bir durum olarak ön görülebilir. İnsanlar genellikle bir kişinin ya da gurubun desteğine ihtiyaç duyabilmektedir. Son zamanlarda bu ihtiyacın bir bakıma sanal ortamda başkalarıyla olan etkileşimle sağlandığı söylenebilir.

Çocuk ve ergenlerin sosyal destek ihtiyaçlarının yanı sıra bazı gereksinimleri de bulunmaktadır. Bu psiko-sosyal gereksinimlerin ilgi çekme, beğenilme, bir gruba ya da topluluğa kendisini ait hissetme ve bir gruba kendisini kabul ettirme gibi davranışların olduğu ifade edilebilir. Teknolojik araçların bu psiko-sosyal özelliklerin kazanılmasında ve sürdürülmesinde rolünün olduğu düşünülebilir. Ergenlik döneminde siber zorbalığa bağlı olarak kişilerin sosyal statüleri ya da sosyal ilişkileri etkilenebilmektedir. Nitekim Dilmaç (2009) ergenlik dönemindeki gençlerin ilgi görme ihtiyacını siber zorbalık yaparak gidermeye çalıştıklarını, bu şekilde kendilerini gösterebildiklerini ve sosyal statü oluşturabileceklerini vurgulamaktadır.

Umut, çocukların ve ergenlerin dünyasında çok özel yeri olan bir kavramdır; hayal dünyalarında ki zenginliğin birer yansımasıdır. Zamanla sosyal dünyaya daha fazla adapte olan bireylerin geleceğe yönelik beklentileri zaman içinde farklılaşır detaylandırılır. Literatüre bakıldığında farklı umut tanımları görülmektedir. Bu tanımlardan birinde umut kişiye iyi olma duygusu aşıl原因 ve bir işe girişmesi için kişiye güç veren bir özellik olarak gösterilirken (Kemer ve Atik 2005), diğer bir tanımda umut sosyal destek, kendini beğenme, var oluşsal ve özgürlük anlayışı gibi birçok özelliği içeren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Öz, 2004).

Kutlu (1998) umut'u, herhangi bir alandaki olumlu sayılabilecek beklentileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Umut, bireyin gelecekte gerçekleştirmek istediği amaçları için sahip olduğu beklentiler bütünüdür. Umudun en önemli özelliği her durumda bir çıkış yolu olduğuna ve bireyin yardım ile kendi varlığında değişiklikler yapabileceğine dair bir inanç içermesidir. Umutlu olduğunda plânların başarılabileceği sezgisi hakimken, umutsuzluk durumunda başarısızlık algısı artmaktadır (Uzbaş, 1998).

Umuda yönelik tanımlara bakıldığında umudun her kişide farklı olduğunu, kişiyi geleceğe yönelik motive ettiğini, olumlu bir niteliğe sahip olduğunu, bir şeyler yapmak için kişiyi harekete geçirmekte bir etken olduğunu, sürdürülmek istendiğini ve bunu yaparken de farklı yaklaşımlar içinde olunabileceğini, başarı duygusunun olduğunu ve bireysel olduğunu söylemek mümkündür. Umut bir insanın yaşamını sürdürmesi için gerekli olan enerjiyi, motivasyonu sağlayıp her gün ya da her saat yaptığı ya da yapacağı işlerde kişiye planlamalar yapması için öngörü sağlayan, geleceğe yönelik adımlar atmasını ve bunu sürdürmesi gerektiğini aşıl原因 bir düşünce olduğunun yanı sıra bireysel olduğu için kişiden kişiye farklılık gösteren bir yapısı olduğu söylenebilir.

Turkish Studies

Artık 21. yüzyılda teknoloji sadece hayatı kolaylaştırmak için değil eğlence için dahi son derece sıklıkta kullanılmakta ve birçok bireyin özellikle de çocuk ve ergenlerin hayatının vazgeçilmez bir parçası olmuş durumdadır. Gelişen bu teknolojinin birçok faydası olmakla birlikte bir takım olumsuzlukları da olmaktadır. Son yıllarda, adına siber zorbalık denilen, modern teknolojik cihazlar ve özellikle cep telefonu ve internet aracılığıyla saldırganlık içeren yeni bir zorbalık biçimi ortaya çıkmıştır (Ateş ve Güler, 2016).

TÜİK 2014 raporlarına göre Türkiye'nin %16,5'inin 15-24 yaş aralığındaki genç nüfus oluşturmaktadır. Bu anlamda, ergenlik döneminde ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek olan sağlıksız risk alma davranışlarının önüne geçilmesinin, toplumsal açıdan kısa ve uzun vadede ciddi katkılarının olacağı düşünülmektedir (Doğan, Kaya ve Eren, 2016). Günümüzde akıllı telefonların yoğun olarak kullanıldığı düşünüldüğünde; telefonlardaki internet temelli; iletişim veya paylaşım amaçlı uygulamaların da siber zorbalığın görülebileceği ortamlar olabileceği söylenebilir. İnternet ortamında görülen anlık mesajlaşma, telefonlardaki bu uygulamalar ile çok daha hızlı ve kolay ulaşılabılır bir şekilde gerçekleşebilmektedir (Taştekin, 2016).

Siber zorbalık/mağduriyet yaşantısının aile desteği ile ilişkilerin olduğu belirtilmektedir (Wang, Iannotti ve Nansel, 2009). Ebeveyn desteği veya sıcaklık olarak ebeveyn uygulamaları, ergenlerin siber zorbalığın işlenmesi ve mağduriyet katılımı için önleyici faktörler olduğu bildirilmektedir (Ybarra ve Mitchell, 2004; Spriggs, Iannotti, Nansel ve Haynie, 2007). Ybarra ve Mitchell (2004), siber mağdurların aile ile ilişkilerinde duygusal bağlarının siber zorbalara göre daha güçlü olduğunu vurgulamaktadır.

Ergenliğin başlangıç evresi ortaokul dönemine geldiği göz önünde bulundurulduğunda, bu çağdaki bireylerin sosyal, bilişsel ve ruh sağlığı gelişimi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Özellikle bilişim ve iletişim teknolojileri bu anlamda bireyler üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda siber zorbalık statülerini etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılması siber zorbalık ile ilgili önleyici ve müdahale edici çalışmalara katkı sağlayabilir. Dolayısıyla bu çalışma ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık rollerini yordayan ayırt edici etmenleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmada verilerin toplanması için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum ili Aziziye merkez ilçesinde bağlı üç genel, bir imam hatip ortaokulunda öğrenim gören 322 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %30,4'ü (n=98) 7. sınıf; %69,6'sı (n=224) 8. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %56,8'i (n=183) kız, %43,2'si ise (n=139) erkektir. Öğrencilerin yaş ortalamaları 13,4'tür.

Veri Toplama Araçları

Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin siber zorbalık rollerini belirlemek için "Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri"nden yararlanılmıştır. Envanteri Topçu ve Erdur-Baker (2010) geliştirmiştir. Envanterde siber zorba ve siber mağdur olmak üzere iki alt ölçek ve 14 madde bulunmaktadır. Envanterdeki 14 madde, siber zorba ve siber mağdur olma durumu belirlemeye yöneliktir ve tek boyuttan oluşmaktadır. Envanterde öğrencilerin iletişim teknolojilerini zararlı kullanımıyla ilgili maddeler bulunmaktadır. Envanterin iç tutarlılık güvenilirliği incelendiğinde siber zorbalık formunun .82, siber mağduriyet formunun ise .75 olarak bulunmuştur. Bu araştırma

kapsamındaki iç tutarlılık güvenirlik katsayısı siber zorba ve siber mağdur boyutu için sırasıyla .83 ve .87 olarak belirlenmiştir.

Çocuklar İçin Umut Ölçeği

Öğrencilerin umuda yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Çocuklarda Umut Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeği Snyder ve arkadaşları (1997) geliştirmiştir. Ölçek “Amaca Ulaşma Yolları” ve “Amaca Güdülenme” olarak iki boyuttan ve 6 maddeden oluşmasına rağmen tek boyut olarak kullanılmasının daha uygun olacağı önerilmektedir. Dolayısıyla bu araştırma da ölçek tek boyut olarak alınmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevrilmeden önceki iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .71 bulunmuştur. Ölçek Atik ve Kemer (2009) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .74 olarak ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırma da Cronbach alpha katsayısı .75 olarak saptanmıştır.

Sosyal Destek Unsurları Ölçeği

“Sosyal Destek Unsurları Ölçeği” bireylerin sosyal ilişkilerini ölçmek amacıyla Turner ve arkadaşları (1983) tarafından ölçme aracı olarak geliştirmiştir. Ölçek, “Arkadaş ve Aile Desteği” olmak üzere iki alt boyuttan ve 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .75 ile .87 aralığındadır. Ölçek Duyan, Gelbal ve Var (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .81 aile desteği alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .74 ve arkadaş desteği alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için yapılan Cronbach alpha katsayısı aile desteği için .80, arkadaş desteği içinde .82 olarak ortaya çıkarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma hipotezinin doğru olup olmadığını belirlemek için çok kategorili isimsel lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analizi için çocuklar için umut ölçeği, sosyal ilişki unsuru ölçeğinin alt boyutlarını oluşturan arkadaş ve aile desteği ile siber zorbalık envanterinden yararlanılmıştır. Analiz işlemi yapılırken bağımsız değişkenler olarak umut, arkadaş ve aile desteği; bağımlı değişken olarakta öğrencilerin siber zorbalık rolleri (siber zorba, siber mağdur, siber zorba/mağdur, siber zorbalığa hiçbir şekilde dahil olmama) olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin siber zorbalık rolleri Siber Zorbalık Envanterinden aldıkları puana göre yeniden kodlanarak (1, 2 ve 3 şeklinde) ayrı olarak sınıflandırılmıştır. Zorbalar 1, Mağdurlar 2 ve siber zorba mağdurlara 3 numaralı değer verilmiştir. Analiz işleminde referans değişkeni olarak “*ne siber zorbalık yapan ne siber zorbalığa maruz kalan grup*” belirlenmiştir. Bu gruba da sıfır (0) değeri verilmiştir. Bu sınıflama yapıldıktan sonra analiz işlemine geçilmiştir. Araştırma probleminin analizleri SPSS 22.00 programı ile yapılmıştır.

Bulgular

Siber Zorbalığa Karışma Durumuyla İlişkili Bulgular

Öğrencilerin siber zorbalığa karışma durumlarıyla ilişkili betimleyici bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyete ve Sınıfa Göre Katılımcıların Siber Zorbalığa Karışma Durumları

Siber zorbalığa karışma durumları	Cinsiyet		Toplam	Sınıf		Toplam
	% Kız	% Erkek		% 7.sınıf	% 8.sınıf	
Siber zorbalığa karışmamış	% 51.36	%33.81	141	%	%	141
N	94	47		46	95	
Siber mağdur	% 15.30	%14.39	48	%	%	48
N	28	20		16	32	
Siber zorba	% 7.7	% 10.01	28	%8	%	28
N	14	14		9	19	
Siber zorba/mağdur	% 25.68	%41.73	105	%	%	105
N	47	58		27	78	
Toplam	183	139	322	98	224	322

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin %14.91'i siber mağdur, %8.7'si siber zorba, %32.61'i siber zorba/mağdur ve %43.79'u siber zorbalığa hiçbir biçimde karışmadığı görülmektedir. Bulgulara bakıldığında oransal olarak erkeklerin kızlardan hem daha çok siber zorba ve siber zorba/mağdur, kızların ise erkeklerden daha çok siber mağduriyet yaşadıkları ifade edilebilir. Ayrıca 8.sınıfların 7.sınıflara göre daha çok siber zorba, siber mağdur ve siber zorba/mağdur olduğu gözlenmektedir.

Çok Kategorili İsimsel Lojistik Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma verileri üzerinde lojistik regresyon analizi yapılırken öncelikle modelin anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Analiz sonucunda modelin anlamlı olduğu bulunmuştur (-2 Log Olabilirlik= 721.610; $\chi^2=23.70$; $sd=9$, $p=.00$). Umut, arkadaş ve aile desteği değişkenleriyle öğrencilerin siber zorbalık rolleri arasındaki ilişkiyi gösteren Nagelkerke istatistiği .078 olarak saptanmıştır. Bu sonuç umut, arkadaş ve aile desteği ile siber zorbalık rolleri arasında % 7.8 düzeyinde bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bağımsız değişkenlerin anlamlılığını ölçmek için kullanılan olabilirlik oran testleri ise modelde yer alan arkadaş (-2 Log Olabilirlik=729.742, $\chi^2=8.13$, $sd=3$, $p=.007$) ve aile desteği (-2 Log Olabilirlik=736.898, $\chi^2=15.28$, $sd=3$, $p=.00$) değişkenlerinin anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte umut (-2 Log Olabilirlik=724.667, $\chi^2=3.05$, $sd=3$, $p=.38$) değişkeninin anlamlı olmadığı saptanmıştır. Araştırmanın analizine ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Çok Kategorili İsimsel Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	β	Siber Zorba		Siber Mağdur		Siber Zorba/Mağdur			
		Wald	Exp (β)	B	Wald	Exp (β)	Wald	Exp (β)	
Arkadaş Desteği	.084	3.27	1.088	.034	.87	1.033	.073	6.427	1.075
Aile Desteği	-.12	4.364	.886	-.019	.11	.981	-.135	12.099	.874

*Bu analiz işleminde referans grubu olarak “ne siber zorbalık yapan ne siber zorbalığa maruz kalan grup” alınmıştır.

Umut değişkeninin anlamlı olmamasından dolayı çok kategorili isimsel lojistik regresyon analizine dahil edilmemiştir. Analiz işlemine arkadaş ve aile desteği ile devam edilmiştir. Bu analiz işlemi sonucunda (Tablo 2) öğrencilerin siber zorbalık rollerinin sosyal destek açısından ayırt edici

Turkish Studies

bir şekilde yordandığı saptanmıştır. Bu sonuca göre arkadaş desteğinin siber zorba/mağdurları; siber zorba, mağdur ve siber zorbalığa hiçbir biçimde karışmamış öğrencilerden ayırdığı görülmektedir. Aile desteğinin ise siber zorba ve siber zorba/mağdurları; siber mağdur ve siber zorbalığa karışmamış öğrencilerden ayırt edici bir etmen olduğu gözlenmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin umut ölçeği ile arkadaş ve aile desteği alt boyutlarından oluşan sosyal destek unsuru ölçeğinin siber zorbalıkta alınabilecek roller açısından ayırt edici bir faktör oluşturup oluşturmadığını incelemektir. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaklaşık %15'inin siber mağdur, %9'unun siber zorba, %33'ünde siber zorba/mağdur ve %44'ünde siber zorbalığa hiçbir biçimde karışmadığı görülmektedir. Ayrıca erkeklerin kızlardan hem daha çok siber zorba ve siber zorba/mağdur, kızların ise erkeklerden daha çok siber mağduriyet yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer bir sonucunda ise 8.sınıfların 7.sınıflara göre daha çok siber zorba, siber mağdur ve siber zorba/mağdur olduğu belirlenmiştir.

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde siber zorbalığa maruz kalmanın, siber zorbalığa göre daha yaygın olduğu ifade edilmektedir. Bu sonuç alanyazındaki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010; Kowalski ve Limber, 2007; Li, 2010; Peker, 2015; Yılmaz, 2011). Benzer şekilde alanyazında erkeklerin daha çok siber zorbalık ve mağduriyet yaşantısı geçirdikleri bildirilmektedir (Arslan, Savaşer, Hallett ve Balcı, 2012; Ang ve Goh, 2010; Çifçi, 2010; Dilmaç, 2009). Siber zorbalığın yaş arttıkça daha fazla görülmesi, ergenlerin internet kullanımında yaş arttıkça daha bağımsız olmasından, internet ve teknoloji kullanımıyla ilgili bilgi ve beceri düzeylerinin artmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Taştekin, 2016). Araştırmalarda genel olarak sınıf düzeyi yükseldikçe siber zorbalık davranışında arttığı vurgulanmaktadır (Eroğlu ve Peker, 2015; Kowalski ve Limber, 2007; Taştekin, 2016, Williams ve Guerra, 2007).

Siber mağduriyetin erkeklerde daha fazla görülmesinin nedeni, siber zorbalık olaylarına daha fazla dahil olmaları ve intikam almaya yönelik girişimleri olarak gösterilebilir (Taştekin, 2016). Bununla birlikte kızların erkeklere göre iletişim teknolojilerini kullanırken daha etik davrandıkları belirtilmektedir (Akbulut, 2011). Birçok kültürlerarası çalışmalar göz önüne alındığında, siber zorbalık daha yüksek oranda meşgul erkeklerin sanal ortamlarda fiziksel üstünlüğünü korumak için bu tür davranışları gösterme eğiliminde olabileceği düşünülmektedir (Tosun, 2015). Türkiye sosyal ya da kültürel çabalar erkeklerin hakimiyeti nispeten belirgin olduğu bir ölçüde ataerkil bir toplumdur. Türkiye'de kızların daha büyük olasılıkla toplumun kurallarına uyması beklenmektedir. Bu bağlamda, siber zorbalık açısından erkek-dişi olma ikilemi yanısıra farklı kültürel etmenlerinde araştırılması gerekmektedir (Akbulut, 2011).

Tüm dünyada internetin yaygın bir şekilde kullanılması ve cep telefonu kullanıcılarının çeşitli araçlar aracılığıyla internete bağlanma durumunun olması bireylerin siber zorba ve siber mağdur olma potansiyelini taşımalarını sağlamaktadır. Çocukların ve gençlerin bilgi teknolojilerini ustaca kullanımı bu yaş grubundaki bireylerin siber zorba/mağdur olmasını kolaylaştırmaktadır (Tosun, 2015). Teknolojinin hızla gelişmesi ve yaygınlaşması ile gençlerin birbirleri ile olan iletişiminin sanal ortama taşınması, akran grupları arasında yaşanan olayların da bu ortamda gerçekleşmesine yol açmıştır. Akran grupları içerisinde teknoloji kullanarak kendini kanıtlama ve ön plana çıkma, ilgi görme durumunun olduğu gözlenmektedir (Özdemir, 2015). Siber zorbalığın genellikle sosyal ilişkiler bağlamında ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Hoff ve Mitchell, 2008).

Araştırma bulguları arkadaş desteğinin yalnızca siber zorba/mağdur, aile desteğinin ise siber zorba ve siber zorba/mağdurlar açısından risk faktörü oluşturduğunu ortaya çıkarmıştır. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde arkadaş desteğinin az olmasının veya arkadaşlarıyla sorun

Turkish Studies

yaşayan öğrencilerin siber zorbalık yapmalarını ve siber mağduriyet yaşamalarını etkilediği belirtilmektedir. Örneğin Campfield (2008) arkadaşlarına öfkelenen, toplumsal ve duygusal sorunlar yaşayan, yalnız ve özsaygısı düşük olan bireylerin siber zorbalığa uğradığını söylemektedir. Eroğlu ve Peker (2011) sanal ortamda yaşanan mağduriyetin, arkadaşlardan algılanan sosyal desteği negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Peker ve Eroğlu (2015) ergenlerin arkadaşlarından aldıkları sosyal desteğin azalmasıyla siber zorbalığa eğilimlerinin arttığını bildirmiştir. Williams ve Guerra (2007) akran desteğinin azalmasının siber zorbalık davranışları artıracaklarını ifade etmiştir.

Bu araştırma bulgusunda ise öğrencilerin siber zorba/mağdur olma olasılıklarını arkadaş desteğinin olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Arkadaş desteğinin burada olumlu bir etkisinin olmasının nedeni, öğrencilerin sanal ortamda zorbalık davranışında buldukları zaman arkadaşlarından olumlu geri bildirimler alması, eğlenmesini sağlaması ve bu davranışlarının onaylanması olarak gösterilebilir. Öğrencilerin sanal ortamda zorbalığa maruz kaldıklarında ise intikam almak isteğinin arkadaşları tarafından desteklenmesi tekrar siber zorbalık davranışlarını yapmasını sağlayabilmektedir. Dolayısıyla arkadaş desteğinin siber zorbalık davranışların sürdürülmesini sağladığı ifade edilebilir. Nitekim arkadaş ortamını geliştirmek ve intikam alma isteği (Yaman ve Peker, 2012) ve bireyin arkadaşlarının kışkırtmasıyla veya onları desteklemek için siber zorbalık davranışında bulunması (Eroğlu ve Peker, 2015) bu yorumu desteklemektedir. Bununla birlikte siber zorbalığın nedenleri arasında zorbaların çoğunlukla kişilerarası problemlere sahip olduğunu gösterilmektedir. Onların dijital dünyada kendi kimliklerini gizlemeyi başardıklarında saldırıya geçmeye başladıkları da ifade edilmektedir (Akbulut, 2011).

Bu araştırmadan elde edilen diğer bir sonuçta aile desteğinin azalmasının siber zorba ve siber zorba/mağdur olma açısından risk faktörü taşıdığı bulunmuştur. Bu sonuç Peker ve Eroğlu'nun (2015) ergenlerin ailelerinden aldıkları sosyal desteğin azalmasıyla siber zorbalığa eğilimlerinin arttığını belirttiği ve Heiman, Olenik-Shemesh ve Eden'in (2015) ebeveyn desteğinin siber zorbalık davranışların azalmasında olumlu bir katkısının olduğu sonucuna ulaştığı araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır. Bingöl'ün (2013) aileden algılanan sosyal destek ile siber zorbalık ve mağduriyeti arasında negatif bir ilişki olduğunu bulması bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Benzer bir araştırmada Eroğlu ve Peker (2011) bireylerin aileden algıladıkları sosyal desteğin artmasının siber zorbalık yaşama olasılığını azaltacağını bildirmiştir. Yine Fanti, Demetriou ve Hawa (2012) aileden algılanan sosyal desteğin siber zorbalık ve siber mağduriyetin azalmasında pozitif bir katkı sağladığını belirtmiştir.

Aileden algılanan sosyal destek armasının öğrenciler için stres verici bir durum olan siber zorbalık davranışıyla başa çıkmalarına yardımcı olabileceği öngörülebilir. Nitekim Topçu (2014) yaptığı çalışmada siber zorbalık mağdurlarının ilk başvurdukları kaynağın aile olduğunu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ebeveyn desteğinin siber zorbalık ve siber zorba/mağdur olma davranışlara karşı için koruyucu bir faktör olduğu ifade edilebilir.

Siber zorbalığa maruz kalmış öğrencilerin çoğu olayla ilgili bilgileri akranlarına veya ailelerine söyledikleri bildirilmektedir. Siber zorbalığa maruz kalmış çoğu öğrenci arkadaşları ile deneyimlerini paylaşmalarına karşın, siber zorbaların çoğunluğu başkaları ile zararlı davranışları hakkında konuşmadıkları belirtilmektedir. Dolayısıyla siber zorbaların genellikle kendi kimliklerini ifşa etmeden veya diğer insanlarla olan zararlı davranışları hakkında konuşmadan başkalarına zarar verebilecekleri söylenmektedir (Tosun, 2011).

Bu araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık rollerine ilişkin ayırt edici faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Günümüz dijital çağında, bilgisayarlar, tabletler ve cep telefonları üzerinden internetle sürekli etkileşim çocuk, ergen ve genç yetişkinler için hayatın normal bir yolu olmaktadır. Bireyler, teknolojik olarak gelişmiş nesiller, e-posta, kısa mesaj, sohbet

blogging, arama motorları, online oyun kullanarak ve sosyal ağlara katılarak yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilirler. Bununla birlikte bu teknolojik araçlar başkasına zarar verme amacıyla da kullanılabilir. Böylece, teknolojinin avantajları ve zararlı sonuçları ile el ele gidebilmektedir.

Siber zorbalık ve mağduriyet ile ilgili okul yöneticilerinin, rehberlik servislerinin ve öğretmenlerin bilinçli olması ve bu kapsamda sorumluluk almaları gerektiği düşünülmektedir. Bu bilinç ve sorumluluk çerçevesinde ailelerin ve ergenlerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir (Taştekin, 2016). Siber zorbalık olaylarının internet erişiminin olduğu her yerden yapılabileceği için öğretmen ve okul yönetimlerinin bilgisi dışında gerçekleşebilir. Özellikle uzun süre interneti kullanan öğrencilerin bu tür davranışları gerçekleştirme oranı yüksek olduğu için aileler duyarlı olmalı, çocuklarının teknoloji kullanımlarını kontrol altında tutmalı, okul yönetimi ve okul rehberlik servisiyle iletişim içinde olmalıdırlar. Siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin bu durumu daha çok arkadaşlarıyla paylaştıkları bildirilmektedir. Bu nedenle gerek ailelerin gerekse öğretmen ve okul yöneticilerinin kontrol ve önleyici çalışmalarda hassasiyet göstermesi gerekebilir (Temel, 2015). Dolayısıyla siber zorbalık olayıyla karşılaştığı zaman öğrencinin arkadaşlıklarından bu olumsuz durum karşısında önleme, online güvenlik tedbirleri alma, mücadele etme gibi konularda nasıl destek almaları gerektiği konusunda bilinçlendirme etkinlikleri yapılması gerekmektedir.

Aileler ve okul çalışanları (okul psikolojik danışmanları ve öğretmenler) çocuk ve ergenlerle daha yakın ve güven temelli ilişkiler kurup zorbalık olayının kendileriyle paylaşılmasını teşvik etmelidir. Ebeveyn ve öğretmenlerin siber zorbalık olaylarını fark edebilmeleri ve yaşanan bu olaylara müdahale edebilmeleri için kendilerini hızla gelişen teknoloji ve yeni uygulamalar konusunda güncel tutmaları gerekmektedir. Bu sayede çocuk ve ergenlere zorbalık olaylarında etkili bir yardım sağlayabilecekleri konusunda güvence vermiş olacaktırlar (Topçu, Erdur-Baker, 2016).

Araştırmada ortaya çıkan bulguların yanısıra bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar arasında verilerin toplanırken öz-bildirime dayalı olarak ve tek bir oturumda elde edilmesi gösterilebilir. Diğer bir sınırlılık ise araştırmanın ortaokul öğrencileri üzerinde yürütülmesidir. Bu doğrultuda farklı örneklem gruplarıyla yeni araştırmalar yapılması önerilebilir. Araştırmanın, Erzurum ilindeki ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilmiş olup farklı illerdeki örneklem gruplarıyla araştırmanın tekrarlanmasının araştırmanın genellemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda siber zorbalık ile etkili müdahalelerin tasarımını yapabilmek için değişik risk faktörleri arasındaki ilişkileri incelemekte önemli bir yer tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. (2011). Cyberbullying and Victimization among Turkish University Students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(7), 1155-1170.
- Akbulut, Y., Şahin, Y. L., & Erişti, B. (2010). Cyberbullying Victimization among Turkish Online Social Utility Members. *Educational Technology & Society*, 13(4), 192-201.
- Ang, P.R., & Goh, D.H. (2010). Cyberbullying among Adolescents: The Role of Affective and Cognitive Empathy, and Gender. *Child Psychiatry Human Development*, 41, 387-397.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric Symptomatology As a Predictor of Cyberbullying among University Students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Arslan, S., Savaser, S., Hallett, V., & Balci, S. (2012). Cyberbullying Among Primary School Students in Turkey: Self Reported Prevalence and Associations with Home and School Life. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15, 527-533.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/14 Summer 2016

- Arslan, C., & Saygın, Y. (2007). **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, 28, 207-222.
- Ateş, B., & Güler, M. (2016). Ergenlerde Siber Zorbalığın Yordayıcısı Olarak Algılanan Sosyal Yetkinlik ve Toplumsal Kaygı. **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 18(1), 391-408.
- Atik, G., & Kemer, G. (2009). Çocuklarda Umut Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **İlköğretim Online**, 8(2), 379-390.
- Ayas, T., & Horzum, M.B. (2010). Sanal Zorba/Kurban Ölçek Geliştirme Çalışması. **Akademik Bakış Dergisi**, 19, 1-17.
- Belsey, B. (2007). Cyberbullying: A Realand Growing Threat. **ATA Magazine**, 88(1), 14-21.
- Bingöl, N. (2013). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba ve Mağdur Olma Davranışları İle Yakın Çevrelerinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Unpublished Master's Thesis**. University of Fatih, Institute of Social Science, İstanbul.
- Campfield, D.C. (2008). Cyber Bullying and Victimization: Psychosocial Characteristics of Bullies, Victims, and Bully/Victims. **Unpublished Doctoral Dissertation**, The University of Montana, Montana.
- Corcoran, L., Mc Guckin, C., & Prentice, G. (2015). Cyberbullying or Cyber Aggression? A Review of Existing Definitions of Cyber-Based Peer-to-Peer Aggression. **Societies**, 5, 245-255.
- Çifçi S. (2010). **Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Sanal Zorbalık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi**. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Dilmaç, B. (2009). Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaçlar: Lisans Öğrencileri İçin Bir Ön Çalışma. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 9, 1291-1325.
- Doğan, U., Kaya, S., & Eren, D. (2016). Lise Öğrencilerinin Risk Alma Davranışlarının Yaşam Doyumu Ve Psikolojik İyi Oluş Değişkenleri İle İlişkisi. **Turkish Studies**, 11(3), 953-964.
- Duyan, V., Gelbal, S., & Var, E.Ç. (2013). Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlama Çalışması. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 44, 159-169.
- Eroğlu, Y., & Peker, A. (2015). Ergenlerde Akran İlişkileri İle Siber Zorbalık Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Turkish Studies**, 10(11), 593-606.
- Eroğlu, Y. (2014). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi. **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Eroğlu, Y., & Peker, A. (2011). Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme. **Akademik Bakış Dergisi**, 27, 1-20.
- Fanti, K.A., Demetriou, A.G., & Hawa, V.V. (2012). A Longitudinal Study of Cyberbullying: Examining Risk and Protective Factors. **European Journal of Developmental Psychology**, 9(2), 168-181.
- Garcia, D.A., Collaza, A.B., Nunez, J.S., & Dobarro, A. (2016). Validity and Reliability of The Cyber-Aggression Questionnaire for Adolescents (CYBA). **The European Journal of Psychology Applied to Legal Context**, 24 (9), 1-9.

- Heiman, Olenik-Shemesh, & Eden, S. (2015). Cyberbullying Involvement among Students with ADHD: Relation to Loneliness, Self-Efficacy and Social Support. **European Journal of Special Needs Education**, 30 (1), 15-29.
- Hoff, D. L., & Mitchell, S. N. (2008). Cyberbullying: Causes, Effects, and Remedies. **Journal of Educational Administration**, 47(5), 652-665.
- Kemer, G., & Atik, K. (2005). Kırsal ve İl Merkezinde Yaşayan Lise Öğrencilerinin Umut Düzeylerinin Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre Karşılaştırılması. **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 2, 161-168.
- Kowalski, R.M., & Limber, S. P. (2007). Electronic Bullying among Middle School Students. The Journal of Adolescent Health: Official publication of the Society for Adolescent. **Medicine**, 41(6), 22-30.
- Li, Q. (2010). Cyberbullying in High Schools: A Study of Students' Behaviors and beliefs. About this new phenomenon. **Journal of Aggression, Maltreatment, & Trauma**, 19, 372-392.
- Öz, F. (2004). **Sağlık Alanında Temel Kavramlar**.1.Baskı. Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ.
- Özdemir, S. (2015). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin, Anne-Baba ve Akran İlişkilerine Göre İncelenmesi. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Peker, A. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Statülerini Yordayan Risk Faktörlerinin İncelenmesi. **Eğitim ve Bilim**, 40 (181), 57-75.
- Peker, A., & Eroğlu, Y. (2015). Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Siber Zorbalığa Eğilim Arasındaki İlişkiler: Arkadaştan ve Öğretmenden Algılanan Sosyal Desteğin Aracı Rolü. **Turkish Studies**, 10(3), 759-778.
- Spriggs, A. L., Iannotti, R. J., Nansel, T. R., & Haynie, D. L. (2007). Adolescent Bullying Involvement and Perceived Family, Peer and School Relations: Commonalities and Differences Across Race/Ethnicity. **Journal of Adolescent Health**, 41(3), 283-293.
- Taştekin, E. (2016). Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı İle Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkiler. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temel, Y. (2015). Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık Davranışları/Mağduriyetleri ve Öğretmenler ile Okul Yöneticilerinin Farkındalıkları. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Topçu, Ç., & Erdur-Baker, Ö. (2016). Zorbalığa Uğrayan Ergenlerin Yardım Alma Davranışı ve Yardım Kaynakları. **Ege Eğitim Dergisi**, (17)1, 127-145
- Topçu, Ç. (2014). Modeling The Relationships Among Coping Strategies, Emotion Regulation, Rumination, and Perceived Social Support in Victims of Cyber and traditional bullying. **Yayımlanmamış Doktora Tezi**. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Topçu, Ç., & Erdur-Baker, Ö. (2010). The Revised Cyberbullying Inventory (RCBI): Validity and Reliability Studies. **Procedia and Social Behavioral Sciences**, 5, 660-664.
- Tosun, N. (2015). Cyberbully and Victim Experiences of Pre-Service Teachers. **European Journal of Contemporary Education**, 15 (1), 136-146.

- Uzbaş, A. (1998). Çocukların Çaresizlik Davranışlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School Bullying Among Adolescents in The United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. **Journal of Adolescent Health**, 45(4), 368–375.
- Williams K.R., & Guerra N.G. (2007). Prevalence and Predictors of Internet Bullying. **Journal of Adolescent Health**, 41, 14-21.
- Yaman, E., & Peker, A. (2012). Ergenlerin Siber Zorbalık ve Mağduriyete İlişkin Algıları. **Gaziantep Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(3), 819-833.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Online Aggressor/Targets, Aggressors, and Targets: A Comparison of Associated Youth Characteristics. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 45(7), 1308-1316.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Gündelik Sıkıntılar ve Sosyal Destek. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30, 258-267.
- Yılmaz, H. (2011). Cyberbullying in Turkish Middle Schools: An Exploratory Study. **School Psychology International**, 32(6), 645-654.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Peker, A. & Akbaba, T. (2016). “Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Rollerini Yordayan Ayırdıcı Faktörlerin İncelenmesi / Examination of Discriminative Factors Predicting Secondary School Students' Cyber Bullying Roles”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu Armağanı) Volume 11/14 Summer 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9897>, p. 607-622.